

Het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging openbaar en online

Inleiding

Op 1 januari 2025 wordt het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR) openbaar en worden de eerste scans online geplaatst. Daarmee komt een proces van jaren (2017-2024), waarin het consortium Oorlog voor de Rechter (OvdR)¹ en in het bijzonder het Nationaal Archief hebben onderzocht hoe dit proces online plaatsing na openbaarmaking op een juiste wijze kan plaatsvinden, in een volgende fase. Omdat dit een proces is geweest van onderzoek, discussie, afweging en besluitvorming, worden nu de belangrijkste onderzoeken en adviezen gepubliceerd.

In dit artikel leest u het overzicht van onderzoeken die ten grondslag liggen aan de beslissing om het CABR online beschikbaar te stellen per 1 januari 2025. Ook worden voorgenomen maatregelen gepresenteerd (zie Passende maatregelen).

De beslissing om het CABR bij het openbaar worden ook online te publiceren, is de uitkomst van een lang en zorgvuldig afwegingsproces. Want het gaat hier niet alleen om het grootste en meest geraadpleegde oorlogsarchief van Nederland, maar ook om een oorlogsarchief dat beladen is: in het archief bevinden zich dossiers van personen die verdacht werden van collaboratie met de Duitse bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Het is van belang om het recht van de burger op informatie te respecteren, daarnaast kan het openbaar toegankelijk en online plaatsen van dit archief mogelijk impact hebben op nabestaanden.

Juist daarom is er grondig gekeken naar zowel de juridische als ethische aspecten en welke consequenties deze beslissing voor de samenleving en individuen kunnen hebben. Kern van de beslissing is de afweging tussen het maatschappelijk belang van openbaarmaking en online beschikbaar stellen van informatie voor de burger (het recht op informatie) enerzijds, en de impact op nabestaanden die mogelijk in het archief worden genoemd anderzijds.

De privacy van mensen kan onder druk staan, in het bijzonder van mensen die nog in leven zijn en van wie de naam in het archief voorkomt.

Het consortium OvdR is van mening dat openbaarheid en online plaatsing van groot belang is, omdat de huidige generaties er recht op hebben kennis te nemen van de feiten en gebeurtenissen rondom collaboratie

¹ Oorlog voor de Rechter is een gezamenlijk project van het Nationaal Archief, WO2NET, het Huygens Instituut en NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies

tijdens de Tweede Wereldoorlog. Dit uitgangspunt wordt onderschreven door belangenorganisaties waarmee de consortiumpartners in gesprek zijn gegaan.

Alles overziend heeft het Nationaal Archief, gesteund door de overige leden van het consortium, haar beslissing genomen om naast het openbaar worden van het CABR, het ook online te plaatsen. Dit is ook de insteek geweest in de voorbereidende gesprekken met de drie ministeries die dit grote project financieren, namelijk Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Justitie en Veiligheid. Daarbij heeft het Nationaal Archief, mede in overleg met belangenorganisaties, een reeks passende maatregelen opgesteld, met als doel zoveel mogelijk tegemoet te komen aan de zorgen van nabestaanden en hen mogelijk instrumenten te geven om met gevoeligheden om te gaan. Hiermee werken de consortiumpartners met de grootste zorgvuldigheid aan het proces van openbaarmaking en online plaatsing van het CABR per 1 januari 2025.

Discussie over openbaar én online

De consortiumpartners en in het bijzonder het Nationaal Archief als beheerder van het CABR, hebben besloten dit archief niet alleen in fysieke vorm openbaar beschikbaar te stellen, maar het ook te (laten digitaliseren) en online te plaatsen. Het online plaatsen roept vragen op, zowel in juridische als ethische zin.

Er is niet zozeer discussie over het openbaar worden van het CABR per 1 januari 2025, omdat de beperkingstermijn van het archief is verstreken. Het Nationaal Archief heeft onderzoek gedaan naar openbaarheid en het verlengen van een eventuele beperkingsgrond. Het onderzoek richtte zich op de vraag of de beperkingsgrond op het CABR kan vervallen (op 1 januari 2025) Ook is onderzocht of het nodig is om de termijn op enkele inventarisnummers te verlengen in verband met de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. En of dat het nodig is om bijvoorbeeld een waarschuwing te plaatsen dat de informatie die gezien gaat worden privacygevoelig is.

De beperking van de openbaarheid van het complete CABR wordt niet verlengd.

De gesprekken die gevoerd worden met onder andere deelnemers in het Ethisch Beraad (hieronder nader toegelicht) gaan vooral over het online plaatsen en daarbij in het bijzonder over het tijdpad of inzageplek. Bijvoorbeeld uitstel van publicatie of enkel inzien op een beperkt aantal openbare plekken.

Het consortium en het Nationaal Archief hebben hier niet voor gekozen, vanuit de principiële doelstelling dat deze openbare informatie, van het meest geraadpleegde oorlogsarchief van het land, beschikbaar moet zijn voor iedereen, zonder enige (fysieke) drempel. En deze drempels zijn ook:

niet naar een locatie te hoeven afreizen op bepaalde uren. Gebruikers zijn immers ook woonachtig in andere delen van het land of zelfs de wereld. Daarnaast kan het voor mensen belangrijk zijn om in de veiligheid van hun eigen omgeving de voor hen soms erg gevoelige informatie te krijgen over een familielid.

Er wordt aangesloten bij een nationaal beleid voor wat betreft archieven: plaats zoveel mogelijk informatie online. De afgelopen 15 jaar is vanuit de erfgoedsector het initiatief genomen om erfgoed digitaal beschikbaar te stellen. Hier heeft de overheid in geïnvesteerd via DEN (Digitaal Erfgoed Nederland) en NDE (Netwerk Digitaal Erfgoed). Binnen deze context is Netwerk Oorlogsbronnen (nu WO2NET) gestart. Erfgoedcollecties over de Tweede Wereldoorlog zijn en worden aan elkaar gekoppeld rondom gebeurtenissen, plaatsen, personen en thema's. Met als doel de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog voor nieuwe generaties (en dus online) een impuls te geven, nu de ooggetuigen wegvallen. In dit proces werd duidelijk dat, om meer informatie te kunnen geven, het CABR als grootste oorlogsarchief van Nederland ook digitaal beschikbaar zou moeten zijn. In de praktijk betekent dit: online en voorzien van contextinformatie, gebruikmakend van de infrastructuur van WO2NET.

Archief breder doorzoekbaar

Het CABR is een archief dat toegankelijk is op naam van verdachten, maar bevat veel meer informatie dan enkel over verdachten. Tot nu toe is in het archief enkel te doorzoeken als iemand de beschikking heeft over de naam van de verdachte. Door alle documenten te scannen en machineleesbaar te maken kun je door het hele archief zoeken, op elk woord, zoals een naam, plaats, gebeurtenis of datum, of een combinatie daarvan.

- Zo kan op veel meer informatie dan alleen de naam van de verdachte gezocht worden, zoals nu in het papieren archief het geval is. Zo is het mogelijk voor nabestaanden om meer te weten komen over slachtoffers en kunnen antwoorden worden gegeven op vragen die al die tijd voor een familie onbeantwoord zijn gebleven. Digitalisering en online plaatsing maakt het voor onderzoekers vooral mogelijk om nieuwe informatie te vinden over slachtoffers en het verzet, waar deze voorheen verstopt zat in de dossiers van verdachten en daarmee erg moeilijk vindbaar was;
- Er kan gerichter gezocht worden in het archief, in meerdere dossiers tegelijk zodat verschillende manieren van wetenschappelijk onderzoek mogelijk gemaakt wordt. Van historisch onderzoek en casestudies, naar uiteindelijk trends analyseren vanuit grote datasets.
- Archieven in fysieke vorm zijn vaak kwetsbaar en moeilijk toegankelijk. Originelen lijden vaak onder fysieke raadpleging. Door archieven te scannen en digitaal beschikbaar te stellen worden de originelen gespaard.

- Op documentniveau kan context meegegeven worden, waarmee mensen die het archief raadplegen de informatie die zij vinden beter kunnen begrijpen en plaatsen in een bredere geschiedenis. Wat was bijvoorbeeld een veldwachter of procureur-generaal in die tijd? En ook: welke betekenis heeft een document in de gerechtelijke procesgang?
- Er is een brede belangstelling voor reconstructie en verhalen over de Tweede Wereldoorlog. Zowel over de eigen familie als gebeurtenissen en lokale geschiedenis. De ooggetuigen zijn er vrijwel niet meer: dan moet het erfgoed het verhaal vertellen.
- Openheid van archieven is van belang voor nabestaanden, onderzoek en voor educatie over de Tweede Wereldoorlog. In het verlengde daarvan ook voor het kweken van bewustzijn over de waarde van democratie, de rechtsstaat en mensenrechten. Om de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog betekenisvol te laten blijven.
- Voor het CABR specifiek betekent dit, dat ook de onbekendere kanten van het verhaal over WO2 in beeld komen, in dit geval het verhaal van collaboratie.
- Om jongeren in contact te laten komen met de verhalen over WO2 moet je hen aanspreken op hun eigen terrein, en dat is online.
- Er is een gezamenlijke, maatschappelijke behoefte om het verleden te verwerken. Om te komen tot dialoog en verwerking is toegang tot informatie nodig.
- Tot slot biedt het online plaatsen de mogelijkheid om dit bijzondere archief via oorlogsbronnen.nl te koppelen aan een honderdtal andere al gedigitaliseerde oorlogsarchieven, zodat informatie bij elkaar gebracht wordt en elkaar ook versterkt.

Stichting Werkgroep Herkenning

Het consortium is al een aantal jaren in gesprek met de Stichting Werkgroep Herkenning (SWH) omdat zij erkent dat openbaarmaking impact kan hebben. SWH is de organisatie die de belangen van nabestaanden van verdachten van collaboratie met de Duitsers behartigt. Op het symposium 'Beladen Archieven', in oktober 2021, is nauw contact geweest met de stichting, die een onderzoek hebben gehouden onder hun achterban naar hun mening over een openbaar CABR. De SWH heeft op dit symposium haar bevindingen gepresenteerd. Die kwamen op dit punt overeen met de bevindingen van het onderzoek 'Beladen Archieven' (zie verderop: 1 Vooronderzoek pilot).

Ethisch Beraad

De consortiumpartners zijn zich ervan bewust dat er, naast juridische, ook vanuit ethisch oogpunt passende maatregelen moeten worden genomen rondom de online plaatsing van het CABR. Daartoe heeft het consortium een Ethisch Beraad ingesteld. In het Ethisch Beraad zitten:

- Stichting Werkgroep Herkenning

- Het Centraal Orgaan Verzetsdeelnemers en Vervolgingssslachtoffers (COVVS), een koepelorganisatie.
- Het Centraal Joods Overleg (CJO) laat zich vertegenwoordigen door: Joods Maatschappelijk Werk (JMW)
-

Het Ethisch Beraad heeft in april 2024 haar [advies](#) uitgebracht. De consortiumpartners hebben aangegeven het advies over te nemen. Het heeft onder meer geleid tot ontwikkeling en aanscherping van een aantal van de maatregelen die zijn en worden getroffen.

Het Ethisch Beraad is daarnaast vanaf januari 2025 beschikbaar om te monitoren welke reacties er binnenkomen en met het consortium mee te denken of er eventueel aanvullende maatregelen dienen te worden genomen.

Hieronder worden de verschillende onderzoeken en adviezen toegelicht en met elkaar in verband gebracht.

Onderzoeken die zijn uitgevoerd

1. Vooronderzoek: pilot (2021)

Het project OvdR kent een lange voorgeschiedenis: in de jaren 2017-2019 heeft het Netwerk Oorlogsbronnen (tegenwoordig WO2NET) het project TRIADO uitgevoerd, vanuit de KNAW gefinancierd, met als vraag of het technisch mogelijk is het CABR door digitalisering te ontsluiten en doorzoekbaar te maken. In 2019 zijn de resultaten gepresenteerd op een slotcongres. Tegelijkertijd heeft NOB opdracht gegeven tot een onderzoek naar verkenning van juridische en ethische aspecten van beladen erfgoed in het algemeen. Dit is in het najaar van 2021 gepresenteerd bij een symposium 'Beladen Erfgoed' van NOB. De conclusies van het symposium zijn meegenomen in [de publicatie die in 2022 online is geplaatst](#).

In dit onderzoek wordt ingegaan op een aantal aspecten, die in het project OvdR zijn meegenomen, namelijk:

- Er wordt gewezen op de impact van online plaatsing voor nabestaanden, en gepleit wordt om te starten met minder beladen archieven;
- Er wordt de suggestie gedaan een ethische commissie in te stellen, die adviezen geeft over het openen van oorlogsarchieven;
- Er wordt gepleit voor koppeling aan moderne technieken, zoals matching aan het Nationaal Register van Overledenen (CBG Instituut voor Familiegeschiedenis);
- Er wordt gepleit voor het geven van context;
- Gewezen wordt op het belang van een feitelijke, niet moraliserende benadering van beladen erfgoed;

- Er wordt gewezen op het feit dat er geen gevoelige, bijzondere en strafrechtelijke gegevens over nog levende personen openbaar gemaakt mogen worden. Dat is op grond van de AVG en Archiefwet verboden.

2. Privacy Impact Assessment inclusief risicoanalyse door bureau EIFFEL (2022)

Ter voorbereiding op openbaarheid en online plaatsing heeft het Nationaal Archief opdracht gegeven aan bureau EIFFEL tot het uitvoeren van kwalitatief onderzoek, op basis daarvan een [Privacy Impact Assessment \(PIA\)](#) inclusief risicoanalyse. Deze is opgeleverd begin 2022. De vraag was om een analyse te geven van het type documenten dat ook na openbaarmaking onderhevig is aan juridische beperkingen: welke documenten, hoe vaak komt dit voor? Hiertoe heeft EIFFEL een kwalitatieve steekproef gehouden. Onder andere is gekeken naar de kans dat er namen worden genoemd in de dossiers van mensen die nu nog in leven zouden kunnen zijn. De belangrijkste conclusies waren:

1. Bij de verschillende juridische dilemma's is nog een risico aanwezig (met name persoonsgegevens). Het is aan het Nationaal Archief te bepalen of deze risico's geaccepteerd worden of niet. Er moet hier nog een onderbouwde afweging plaats vinden en eventuele mitigerende maatregelen moeten worden bepaald en geïmplementeerd;
2. Afgezien van een eventuele grondslag en/of acceptatie moet er een ethische afweging worden gemaakt met betrekking tot het openbaar maken van het CABR, omdat:
 - a. Het openbaar maken van het CABR bij sommige personen nog steeds bepaalde gevoelens en emoties kan oproepen.
 - b. Bepaalde typen documenten, zoals medische of gezondheidsgegevens, nog steeds gevoelig kunnen zijn (ook al is de betrokkene niet meer in leven).

3. Onderzoek werkgroep consortium (2023)

Het consortium OvdR heeft in 2022 een werkgroep ingericht om advies te geven over de online plaatsing van het CABR. Deze werkgroep heeft alle juridische overwegingen besproken, gebruik makend van het onderzoek 'Beladen archieven' en de PIA van EIFFEL. De bevindingen van de werkgroep zijn vertaald in een algemene handreiking voor oorlogsarchieven: '[De oorlog online](#)'. Deze vertaling was gewenst omdat het CABR niet het enige oorlogsarchief is dat in 2025 - of in de jaren daarna - openbaar wordt. Deze archieven liggen ook bij meer archieven of

collectiebeherende instellingen dan alleen het Nationaal Archief. In de handreiking is de casus CABR opgenomen.

- De afweging of een archief uit of over de Tweede Wereldoorlog gedigitaliseerd en online geplaatst zal worden, is geen louter juridische, maar uiteindelijk ook een bestuurlijke afweging, te maken door de directie en het bestuur van elke instelling. In de weging tussen het maatschappelijk belang van het online plaatsen van Tweede Wereldoorlog-archieven enerzijds en het privacybelang van nog levende personen - die er mogelijk in voorkomen - anderzijds, weegt het maatschappelijk belang zwaar;
- Ook in de privacywetgeving wordt erkend dat er een groot maatschappelijk belang is bij het beschikbaar stellen van oorlogsarchieven. In overweging 158 in de AVG wordt bovendien gesteld, dat de lidstaten regelingen kunnen treffen voor *'verwerkingen van persoonsgegevens in verband met het verstrekken van specifieke informatie over het politiek gedrag onder voormalige totalitaire regimes, over genocide, misdaden tegen de menselijkheid, met name de Holocaust, of over oorlogsmisdaden'*. Dit heeft in Nederland nog geen uitwerking gekregen, evenmin als in de andere Europese landen, zo blijkt uit een onderzoek van EHRI uit 2022.
- Er zijn privacy risico's aanwezig bij het online plaatsen van oorlogsarchieven. De kans dat bijzondere, strafrechtelijke of gevoelige persoonsgegevens van nog levende personen digitaal openbaar worden, is klein tot zeer klein, maar niet nul. In het uiterste geval, wanneer onbedoeld dit type gegevens online komen te staan van nog levende betrokkenen, kunnen zij daar psychische en lichamelijke effecten van ondervinden. Het risico kan teruggebracht worden door het nemen van een aantal beschermende maatregelen, die in combinatie met elkaar de kans op eventuele schending van de privacy van nog levende personen en schending van het auteursrecht zoveel als mogelijk beperken. Echter, 100% uitsluiten is onmogelijk. Dan zou gewacht moeten worden tot 2045 of 2050, zodat zeker is dat alle betrokkenen zijn overleden.

4. Onderzoek prof.dr. K.J.P.F.M Jeurgens

De Stichting Werkgroep Herkenning heeft in januari 2024 aan het Nationaal Archief gevraagd om een extra risico-analyse met betrekking tot het openbaar maken en online plaatsen van het CABR. Dit resulteerde in een gezamenlijke opdracht vanuit het Nationaal Archief en de SWH voor een onderzoek dat is uitgevoerd door prof. dr. Charles Jeurgens, Hoogleraar Archivistiek aan de Universiteit van Amsterdam (UvA).

De heer Jeurgens heeft alle onderzoeken en adviezen van het Nationaal Archief ontvangen en zelf nog steekproeven genomen uit het CABR. Zijn conclusies zijn:

- Er wordt risico gelopen door online publicatie;
- Er zijn geen andere risico's te benoemen dan die al in bovengenoemde adviezen en onderzoeken zijn benoemd;
- Het belang van overweging 158 is groot bij online plaatsing;
- Het feit dat er een lange tijd is verlopen reduceert het risico.

Het uitgebreide onderzoek vindt u [hier](#).

Besluit Nationaal Archief, ondersteund door het consortium

Op basis van alle adviezen en onderzoeken heeft het Nationaal Archief, als eindverantwoordelijke voor het archief, een beslissing genomen, daarin ondersteund door de overige leden van het consortium.

Risico's en kansen

Het Nationaal Archief ziet dat er zowel risico's als kansen zijn verbonden aan de online plaatsing van het CABR, zowel voor het Nationaal Archief zelf als verwerkingsverantwoordelijke als voor individuen. Het Nationaal Archief constateert in de verschillende onderzoeken en adviezen een verschil tussen een strikte interpretatie van de wetgeving (naar de letter) en een ruimere uitleg die een afweging maakt tussen enkel juridische argumenten naast ook maatschappelijke overwegingen.

Het Nationaal Archief gaat uit van de geest van de wetgeving en de mogelijkheid van belangenafweging die de AVG kent (Overweging 4) en van Overweging 158 van de AVG. Die laatste sluit aan bij de eerste Declaratie van Stockholm (2000) waar Nederland, samen met 45 landen, zich heeft verbonden om blijvend aandacht te geven aan het verhaal van de Holocaust en zo nieuwe vormen van antisemitisme en xenofobie te bestrijden. In de hernieuwde Declaratie van Stockholm van 2021 wordt gepleit voor de openheid van de archieven, omdat ze het feitelijk bewijs zijn waarmee bijvoorbeeld de ontkenning van de Holocaust kan worden ontkracht.

Maatschappelijk belang

Het maatschappelijk belang van de openbaarmaking en (online) beschikbaarstelling van archieven uit de Tweede Wereldoorlog is groot. Veel nuances uit de oorlogstijd zijn onbekend en daardoor leven er nog steeds clichébeelden bij het grote publiek. De behoefte aan meer en betere informatie blijkt ook anno 2024 nog te bestaan.

Ook wordt ingezien, dat voor een breed publiek en vooral jongeren iets niet bestaat als het niet online is te vinden, zeker in de digitale informatiesamenleving van vandaag. Daarom is online plaatsing van het CABR van cruciale betekenis voor het onderwijs en voor een breed publiek. Juist omwille van het bewustzijn in Nederland en daarbuiten, van de betekenis van de Tweede Wereldoorlog voor onze tijd. Iedere Nederlander moet dus ongehinderd, zonder drempels, kunnen beschikken over de informatie.

Een belangrijk doel van het project is dat ook de vele informatie over oorlogsgetroffenen (slachtoffers), in het archief toegankelijk en zonder drempel raadpleegbaar wordt. Dit is voor overlevenden en nabestaanden de kans op antwoorden op vragen, die al zo lang onbeantwoord zijn gebleven. Na 80 jaar kunnen betrokken slachtoffers en hun nabestaanden eindelijk zichzelf en hun familie vinden in het CABR. Deze informatie is nu niet vindbaar, omdat het CABR tot nu toe alleen toegankelijk is op naam van de verdachte. Daar komt nog bij dat als met digitale plaatsing tot 2040, 2045 of zelfs 2050 wordt gewacht, oorlogsgetroffenen niet meer in leven zullen zijn.

Het is niet 100% uit te sluiten dat er mensen zijn die nog in leven zijn en die met bijzondere persoonsgegevens worden benoemd in het archief. Het is onmogelijk deze er vooraf uit te halen, omdat niet bekend is wie het zijn. Een matching aan overlijdensregisters is daarom niet mogelijk. Enkel voor verdachten kan dit wel en wordt dit ook gedaan, waardoor deze scans nog niet online komen (zie ook aanbeveling Beladen Archief). Het archief om deze reden niet online plaatsen is disproportioneel gezien het maatschappelijk belang.

Het consortium is zich zeer bewust van de impact die openbaarmaking en online plaatsing voor nabestaanden kan hebben. Het gaat hier om nabestaanden van 'foute ouders', maar ook om nabestaanden of familieleden van verzetsdeelnemers en slachtoffers. Tegelijkertijd kan openbaarmaking ook een stap zijn in het proces van verwerken, zoals het ACOI (Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding) recentelijk stelde bij haar advies voor openbaarmaking van delen van het archief over de Bijlmerramp.

Conclusie

Het Nationaal Archief en het consortium hebben alle onderzoeken, rapporten en ook de risicoanalyse van de heer Jeurgens zorgvuldig bestudeerd en gewogen.

In haar afweging van het maatschappelijk belang, dat gediend is met openbaarmaking en online plaatsing van informatie voor de burger, en het belang van de individuele burger die mogelijk in het archief kan worden

genoemd, heeft het Nationaal Archief, ondersteund door het consortium het maatschappelijk belang laten prevaleren.

Alles overziend, zijn binnen de mogelijkheden die wet- en regelgeving bieden, uiterst zorgvuldige keuzes gemaakt in het proces richting openbaarmaking en online plaatsing en toegankelijkheid van het CABR per 1 januari 2025.

Passende maatregelen

In alle onderzoeken en adviezen wordt gesproken over passende maatregelen. Ook het Ethisch Beraad heeft hier advies over gegeven. Dit is door het consortium vertaald in de onderstaande acties:

- ***Matchen namen met het overlijdensregister van het CBG***

Wat betreft de verdachten op wiens naam het dossier staat kan worden nagegaan of deze nog in leven zijn door matching van hun persoonsgegevens met gedigitaliseerde overlijdensgegevens in het Nationaal Register van Overledenen van het CBG (Centrum voor familiegeschiedenis). Daarnaast kan voor personen geboren vóór 1924 worden verondersteld dat zij zijn overleden. In die gevallen kunnen de gegevens dus online beschikbaar worden gesteld. Gegevens van personen die in 2025 jonger zijn dan 101 en van wie geen overlijdensgegevens worden gevonden, worden niet online geplaatst.

- ***Offline halen documenten***

In bepaalde gevallen kunnen mensen een verzoek doen om documenten offline te laten halen. Bijvoorbeeld als zij hun eigen (bijzondere) persoonsgegevens in een dossier zien staan. Maar ook als zij een beroep willen doen op portretrecht of auteursrecht. Gegrond bevonden bezwaren worden gehonoreerd en de documenten in kwestie worden in dat geval niet gepubliceerd. In bijzonder schrijnende gevallen kunnen verzoeken op ethische in plaats van juridische gronden worden gehonoreerd. Over die gevallen wordt geadviseerd door een externe adviescommissie. Verzoeken om documenten niet online te plaatsen, worden nu al in behandeling genomen. Mensen die al weten dat hun persoonsgegevens in het CABR vermeld staan, kunnen op deze manier voorkomen dat de documenten in kwestie in januari 2025 online geplaatst zullen worden.

- ***Gefaseerde plaatsing en volgorde online plaatsing***

In de geest van de aanbeveling uit het vooronderzoek 'Beladen Archieven' zal niet het hele archief in 1x online worden geplaatst. In januari 2025 wordt een eerste deel online geplaatst dat als minder beladen wordt bestempeld. Het betreft dossiers van zaken die ook daadwerkelijk door een bijzonder gerechtshof of tribunaal zijn behandeld en waarvan de uitspraken vaak bekend zijn of zelfs online te vinden is (zoals bijvoorbeeld via Delpher) of bekend uit de literatuur, omdat binnen deze gremia misdrijven zijn behandeld. Dit betreft onder meer verdachten die meerdere onderduikers hebben

verraden, zich schuldig hebben gemaakt aan moord op verzetsmensen etc.. Voor nabestaanden van slachtoffers en verzetsdeelnemers is dit echter relevant omdat er veel namen in staan waar vanaf 1 januari 2025 op gezocht kan worden. Pas later in het voorjaar 2025 zal een volgende partij scans online worden geplaatst. Dit geeft mensen de gelegenheid om te zien hoe het wordt gepresenteerd, en zelf ook nog de fysieke documenten te kunnen inzien voor het online staat.

- **Zorgen voor voldoende context in de online documenten**

Belangrijk is dat mensen die niet bekend zijn met het archief en/of niet bekend zijn met de materie, geholpen worden het archief en de individuele documenten te begrijpen, zodat zij de informatie daarna zelf kunnen interpreteren. Context en duiding van het archief en de documenten zijn hierbij de belangrijkste ingrediënten, zonder interpretatie mee te geven. De contextualisering blijft feitelijk. Dit proces van contextualiseren - hoeveel context en welke context bied je, welke formulering gebruik je - wordt binnen het project afgestemd met een gebruikersgroep. In deze groep zijn ook nabestaanden vertegenwoordigd, omdat juist zij het zijn die het archief zullen gaan gebruiken.

- **Regie op de data**

Een van de zorgen bij nabestaanden is dat kwaadwillenden met de data aan de haal kunnen gaan. Er wordt zoveel als mogelijk ingezet op regie op de data. Zo wordt de data in de eerste periode niet als open data aangeboden en is derhalve niet downloadbaar. Daarnaast wordt er een no-index geplaatst: de eerste periode is het archief nog niet door Google en andere grote zoekmachines doorzoekbaar. Pas na de eerste periode, zal er stap voor stap worden gewerkt richting open data. Dit gaat samen met de uiteindelijke volledige beschikbaarheid van alle scans in 2027.

- **Een goed informatiepunt waar mensen terecht kunnen voor vragen, Klantcontactcentrum**

Wanneer informatie uit het CABR openbaar is en online staat, kunnen gebruikers vragen hebben. De aard van de vragen zal heel verschillend zijn. Het kan gaan om inhoudelijke vragen, maar ook om emotionele uitingen. Gebruikers kunnen in de nieuwe situatie met al hun vragen terecht bij het nieuw in te richten Klant Contact Centrum Oorlog voor de Rechter (KCC OvdR).

Allereerst zal er veel aandacht aan antwoorden op vragen worden gegeven op respectievelijk de Nationaal Archief-website en de OvdR-website. Hier zijn veel gestelde vragen en contactmogelijkheden beschikbaar. Contactmogelijkheden zijn: het invullen van een

webformulier (altijd), chat en telefoon (tijdens de reguliere dienstverleningsuren van het Nationaal Archief).

De procedure voorziet verder in de mogelijkheid om een klacht in te dienen over het online voorkomen van bepaalde gegevens in het systeem van Bijzondere Rechtspleging. Met externe partners zijn afspraken gemaakt over het beantwoorden van derdelijns vragen die naar hen worden doorgestuurd of doorverwezen.

- ***Waarschuwing privacygevoelige informatie***

Zodra mensen na 1 januari 2025 informatie opvragen in de online omgeving, verschijnt er een waarschuwing, waarin wordt gewezen op de eventuele privacy gevoeligheid van informatie.

- ***Entameren en voeden maatschappelijk debat***

In alle adviezen en onderzoeken wordt verwezen naar het probleem van het CABR: er is zolang gezwegen, en er is bij het grote publiek te weinig bekend over collaboratie. Vanaf 2023 heeft het consortium de publiciteit gezocht om aandacht te krijgen voor dit project en zo betrokkenen te kunnen informeren over het openbaar worden en online komen van het CABR. Dit heeft geleid tot veel media-aandacht en debat. Daarop heeft het consortium haar doelstelling geformuleerd, namelijk 'het op gang brengen van het maatschappelijk debat'. Alleen op deze manier kan het 'zwijgen' worden doorbroken. Acties die in dit kader plaatsvinden:

- Vanaf september 2024 wordt communicatie vanuit het project geïntensiveerd. Met de lancering van de website zal naar verwachting vanaf januari veel debat in de media volgen. De NOS heeft al aangekondigd op 2 januari 2025 een grote uitzending te willen verzorgen. Ook komt er in januari een documentaireserie van de NOS over het CABR op televisie.
- In samenwerking met ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum en de Regionaal Historische Centra (RHC's), worden overal in het land informatiebijeenkomsten gehouden. De RHC's zijn dan ook geïnformeerd over het project Oorlog voor de Rechter en kunnen mensen in de regio verder informeren en begeleiden. Nadrukkelijk zal in deze periode worden gecommuniceerd over de verschillende maatregelen zoals de 'procedure schrijvende gevallen' en de mogelijkheid voor klachten.
- ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum zal in de zomer een rapport presenteren over hoe signalen te herkennen van *trauma's* bij oorlogsgetroffenen. Dit wordt gedeeld met zorgverleners, zodat er een opvang is wanneer mensen hier behoefte aan hebben.

- In oktober worden de burgemeesters geïnformeerd over eventuele onrust die zou kunnen plaatsvinden in kleine dorpskernen. Dit wordt gedaan via een nieuwsbrief, een presentatie tijdens het congres van het Genootschap voor Burgemeesters en een artikel in het magazine van het Genootschap voor Burgemeesters.
- Ook wordt er een middagprogramma georganiseerd voor lokale, regionale en landelijke media, om hen meer achtergrond te geven over het project.

Op basis van de ervaringen van de eerste maanden wordt zorgvuldig bekeken op welke manier erna, vanaf medio 2025, gaat worden gewerkt. Ook dit wordt afgestemd met het Ethisch Beraad, en dus met betrokkenen.